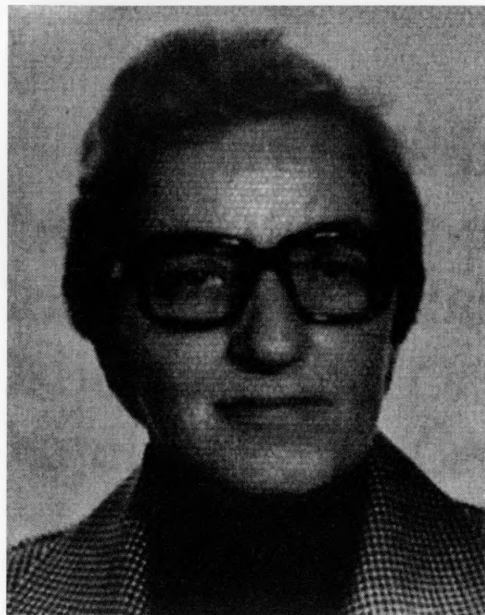

IZ KNJIŽEVNE ZAOSTAVŠTINE BOŽENE LOBOREC

Gospođu Boženu Loborec (Koprivnica, 2. lipnja 1926. - Koprivnica, 3. siječnja 2003.) upoznao sam zahvaljujući podravskom pjesniku Ivanu Horvatu - Hlebinskom, s čijom sam gospođom Doricom bio djelatnik u istoj školi. Radilo se o zbirci kajkavskih stihova "Čez mene ljudi idu" koju je Božena objavila 1970. godine. Oduševljen snažnom, duboko proživljenom, gotovo krležijanskim pjesničkim iskazom, odlučio sam bolje upoznati rad tada manje poznate spisateljice. Ubrzo, godine 1973., predstavila se javnosti zbirkom pripovijedaka za djecu "Četiri dječaka i jedan pas", koja je 1974. ekranizirana u TV - nizu za djecu, a 1975. doživjela ponovljeno izdanje. Time je Božena Loborec učvrstila svoje mjesto u hrvatskoj književnosti kao spisateljica koja je snažna u prozi kao i u poeziji. Godine 1980. objavila je knjigu satiričnih pjesama "Bajkači", a 1979. roman "S one strane oblaka". Uslijedila je 1989. pjesnička zbirka "Dječak je korak do prašume", da bi 1994. izišla u javnost i s knjigom eseja "Skriveno u riječima koprivničkih pisaca".

Kolega Horvat upozorio me je i na tadašnji književni prilog "Glasa Podravine" koji je izlazio pod naslovom "Ruke", a koji je uređivala gospođa Loborec. Kako sam u to vrijeme intenzivno proučavao kulturnu i povijesnu baštinu hrvatskih manjina u susjednim zemljama, smatrao sam prikladnim ponuditi tom glasilu nekoliko članaka o toj problematici. Na moju radost, urednica je bez krznanja i bilo kakvih provjeravanja prihvatila suradnju. U broju 10/ 1978., objavila je poslani joj članak "Rodna Podravina", o najpoznatijem hrvatskom pjesniku iz Mađarske, Josipu Gujašu - Džuretinu. Bio je to prikaz Gujaševe zbirke stihova "Povratak u Podravinu", objavljene 1977. u Budimpešti. Kako je pjesnik rođen u selu Gornji Martinci (mađ. Felsőszentmárton), s one strane Drave, smatrao sam prikladnim prikazati njegovo djelo u hrvatskoj Podravini, tim više što Gujaš u mnogim pjesmama govori o čežnutljivim pogledima preko Drave, tada čvrste međudržavne granice, u zemlju njegovog matičnog naroda. Bio sam vrlo zadovoljan kvalitetom podlista, odnosno promišljenim uređivanjem kolegice Loborec. Primjerice, u navedenom broju "Ruke" su objavile pjesmu Dobriše Cesarića "Vagonaši", tri izabrane pjesme Milivoja Slavičeka s biobibliografskim podacima o autoru, prikaz Severove poznate zbirke "Anarhokor", iz pera Božice Jelušić, s vrlo znakovitim naslovom "Na drskoj atrakciji teksta". U istom broju kolegica Jelušić prikazala je umjetničko stvaralaštvo naivne kiparice Kate Vizvari iz Novigrada Podravskog, a Zlatko Ružić zanimljiv osvrt na Selimovićev roman "Derviš i smrt". U rubrici zanimljiva naziva "Poezija iz pretinca", urednica je objavila stihove pjesnika Miroslava Dolenca-Dravskog, Milana Taritaša, Sanje Loborec i Đurine Rašanova.

U broju 13/1978. pojavljuje se moj članak "Preporoditelj gradišćanskih Hrvata (Prilog pedesetoj obljetnici smrti Mate Meršića Miloradića)", a u broju 17/1978. članak "Protiv rubriciranja književnog stvaralaštva". Broj 21., izišao u siječnju 1979., bio je posljednji koji je uređivala Božena Loborec. Na pristojan, da ne kažem europski način, urednica se oprostila od suradnika i čitatelja. U tom je broju objavila pregršt dobrih kajkavskih stihova pod pseudonimom Ivan Husni. Na primjerku koji mi je poslala otkrila je tko se krije iza pseudonima, napisavši rukom "Ivan Husni za prijatelje Božena

Književnica Božena Loborec

Loborec".

Nakon što je bez provjeravanja tko sam i što sam, prihvatila moju suradnju, zahvalio sam gospođi Loborec, dirnut njenim postupkom. Time je počelo naše dopisivanje i razdoblje bliske suradnje.

Roman "S one strane oblaka" posebno je zaokupio moju pozornost, jer je obrađivao tematiku iz NOB-a, ali na drugačiji način od, u to vrijeme ustaljenog, pretežito apologetskog, edukativnog, historicističkog i promidžbenog načina. Zbog toga sam autoricu i djelo predstavio u "Školskim novinama" (br. 26, Zagreb, 1980, str. 16.) u rubrici "Prosvjetni radnici stvaraoči". U to sam vrijeme surađivao u tom glasilu, nastojeći afirmirati prosvjetne djelatnike koji se javljaju i kao stvaratelji na raznim područjima kulturnog i društvenog života. Prikaz o kolegici Loborec nosio je naslov "O revoluciji - bez patetike".

Premda svjetonazorski nisam pripadao staležu

kojem je pripadala autorica, osjetio sam u njezinom djelu naglašenu etičku dimenziju i književni iskaz koji je otkrivao nedogmatsko, što više, opće humano polazište. Prepoznao sam u romanu i autobiografske sadržaje, koji su opet otkrivali ljudsku dramu kroz koju je prolazila ova istaknuta predstavica hrvatskog lijevog ideološkog pokreta tijekom Drugog svjetskog rata. Prikaz je bio, dakako, pohvalan.

Nakon demokratskih promjena 1990., pokazalo se točnim ono što se dalo naslutiti u Boženinim djelima. Pridružila se državotvornim intelektualcima, podržavajući borbu vlastitog naroda za nacionalni i državni suverenitet. Za razliku od mnogih iz tzv. lijevog pokreta, koji su ostali po strani, ne vjerujući u raspad Jugoslavije i slom komunizma kao društvenog uređenja prema kojem su imali sakrosantan odnos.

Danas, kada Božene Loborec više nema među nama i kada je stvorena stanovita vremenska distanca, želim javnosti predstaviti dio njezine književne zaostavštine koja se, stjecajem okolnosti našla u mom posjedu. Većini pjesama dopisan je post festum, koji, dodatno osvjetljava pjesmu i autoricu. Nadam se da neću time povrijediti uspomenu na osobu s kojom me vezalo prijateljstvo, ni da ću otkriti nešto o Boženi, što, možda, njezina okolina nije poznavala. Otkrit će se neki detalji, nijanse, dio unutarnjeg svijeta velike spisateljice, onaj dio koji je povjeravala meni, u čudnim životnim turbulencijama kroz koje smo oboje prolazili. U pjesmama koje mi je poklonila, pismima koja, također, podastirem javnosti, sjedinile su se na trenutak, dvije biografije. Sve se to pretvorilo u povijest naših života, a kako smo javne osobe te su povijesti, da budem neskroman, i djelić povijesti staleža kojem pripadam.

Dragi prijatelju!

Od srca Vam hvala na Vašem dobronamjernom pismu, hvala Vam što o mom radu mislite dobro. Da nema ljudi kao što ste Vi, živjeti se ne bi dalo.

Ali! Uvijek ima takav nekakav - ali! Ali, molim Vas, ništa nemojte poduzimati, baš ništa! Možda jedino - da uputite jedno pismo Sizu kulture općine Koprivnica u kojem biste napisali da bi "Ruke" trebale i dalje izlaziti. Ovo nije zbog mene nego zbog mnogih drugih kojima je ovih nekoliko stranica potrebno. Ja neću više uređivati Ruke, sigurno, ali bi Siz možda pod pritiskom suradnika našao drugog urednika. Jedino to.

Poslat ću Vam 21. broj, zadnji, gotov je, samo još nije u prodaji. Tamo sam objavila nekoliko svojih kajkavskih pjesama pod svojim pseudonimom Ivan Husni. Već godinama nisam napisala ni jednu kajkavsku pjesmu, ali imam ih dosta pa sam ih sad, baš zato što me napadaju, objavila. Ne pišem pjesme. Rukopis mi je u "Mladosti" i knjiga bi trebala izići '79., to je roman za mlade i o mladima. Kad sam dobila Vaše pismo, pomislila sam: možda bih ipak morala nastaviti s kajkavskim pjesmama?! Možda i hoću dok se riješim ovih uredničkih poslova, a koji mi oduzimaju mnogo vremena i donose mnogo neprijatnosti. Ne mogu više.

No, Vas posebno molim, nemojte o meni pisati nigdje i ništa. Kad je Skok u jednom broju KAJ-a, davno, još 1970., napisao o meni pohvalnu kritiku (pod naslovom Krilate riječi B. L.), ovdje su napisali da ja sa Skokom imam posebne veze, a ja Skoka nisam poznavala, niti je on mene ikada vidio, niti sam s njim bila u bilo kakvom prijateljstvu, čak ni pismenom, iskreno da kažem, nisam do onda o Skoku ni čula ništa. Zato, pustimo to. Doživjeli bismo samo neprijatnosti, i Vi i ja.

Napada na Ruke je bilo dosta, no to su sve bili napadi na mene lično. Nije to prvo. Traje to već godinama. Kad se jedna koprivnička novinarka osmjelila da me brani, napadali su nas obje, a meni je, vjerujte, dosta. Iako se tješim da nitko nije prorok u svome selu. A što ćete reći na ovo: kad je izišla moja knjiga za djecu, ona se u Koprivnici nije mogla kupiti jer je ovdašnja knjižara odbila da je prodaje pa su ljudi išli u Zagreb kupiti knjigu. I što da Vam pričam? Vjerujte mi kad Vam kažem, da nije nimalo zahvalno mene braniti. No, nisam ja zbog toga nesretna. Sve su to sitne duše i sitni talenti, to je jal, ali - pustimo ih.

Pišem Vam o svemu tome samo zato da Vas odvratim od bilo kakvog pisanja o meni.

Sad će, sljedeće godine, izlaziti u Čakovcu list "Sjeverozapad" koji će uređivati Ernest Fišer pa ćemo tamo moći objavljivati, budemo li imali što. Tamo će biti angažiran i Slaviček i Joža Horvat i drugi, ozbiljni ljudi. Vidjet ćemo što ćemo tamo moći napraviti.

A ovaj moj lijepi grad? Takav je kakav je. Bitno je ne prestati pisati, bitno je raditi tj. pisati, a na napade je najbolje ne odgovarati.

Mene, vidite, baš najviše muči to što mi ovaj uređivački posao oduzima mnogo vremena, tako mnogo da nemam vremena pisati, ili ako što napišem - to je na brzinu, a ja tako ne mogu raditi. Zato i neću više gubiti vrijeme s uređivačkim poslovima. To neka rade drugi.

Nisam Vam nikad napisala (ili jesam?) da je Slaviček bio oduševljen Vašim napisom o Gujašu, o kojem je i on pisao.

A ja sam svoj urednički posao završila i nema sile koja bi me natjerala da ga nastavim.

Bit će mi drago ako se budete opet javili. Ponovo mnogo hvala na Vašem pismu, ono mi daje snagu da nastavim.

Hvala Vam na svakoj dobroj riječi.

Javite se.

Uz srdačne pozdrave

Božena Loborec

Kca, 25. 10. 1981.

Dragi prijatelju,

No, sam bog zna kakvo će ovo pismo izići jer sam danas (i ovih dana), totalno - "nepismena" tj. ništa što se piše ne polazi mi za pisolom. Već sam upravo bolesna kako imam potrebu da napišem novi dio svoje knjige, ali - ne ide. Sad je Mjesec knjige, obećala sam novinarima da ću za slijedeći broj napisati nešto o knjizi, a, eto, sjedim cijelo popodne nad papirom, a jedva sam nešto načrkala, ali to, jasno, nije za novine. Malo gledam kroz prozor, malo nešto čituckam, ali od pisanja - ništa. Dođu valjda takvi vakumi, kad ni volja ni želja ne pomažu. Zato, hoću li uspjeti napisati ovo pismo i hoće li se izleći nešto dobro, ne znam, ali Vas molim nemojte me kritikovati, ne bude li u njemu sve na svom mjestu. Ne gleda mi se ni televizija, ne rješavaju mi se križaljke (volim enigmatiku), ali mi se piše ovo pismo, jer - hvala bogu! jezičac na vagi našeg prijateljstva opet se primirio i obje su plitice u ravnoteži.

Vjerujte, bilo bi mi zaista žao da se na mene naljutite. Prijateljstvo jest određena navika, a ja sam se na Vaša pisma navikla, ali nije samo to. Čovjek, naprosto, lakše živi ako zna da ima prijatelja. A pod pojmom prijateljstva podrazumijeva se razumijevanje. Vi pokazujete mnogo razumijevanja za sve što ja pišem, a svakom stvaraocu to mnogo znači. Jučer kad je došlo Vaše pismo spremala sam tavan, a najradije razmišljam (o knjigama, o onom što ću pisati, o ljudima, o prijateljima) kad fizički radim ili kad hodam (to je valjda zbog ritma kretanja) pa sam, tako, razmišljala o sadržaju Vašeg pisma. Tražila sam odgovor na pitanje: mogu li ja, zapravo, Vas razumjeti? Istina je da smo u prijašnjim životima Vi i ja išli raznim putovima, da sličnosti uopće nema, ali se postavlja drugo pitanje: koliko čovjek čovjeka uopće razumjeti može? Ako ja ne mogu razumjeti Vas (ili Vi mene, svejedno) zato što smo živjeli različite živote, onda mnogo toga, u što vjerujem, pada u vodu. Možda pretjerujem, možda sam umišljena, ali ja mislim da mogu razumjeti druge ljude, druge vrlo različite ljude. Ja ne bih mogla biti pisac kada ne bih imala sposobnost uživanja u druge ljude, u njihove živote, u njihove životne situacije. Istina, da bih ja kao ličnost, pod svojim imenom i prezimenom, našla drugi izlaz iz određene situacije, ali to ne znači da ne mogu razumjeti i druge postupke. Zato mislim da mogu razumjeti i Vas. Da, ja sam pogriješila. Sigurno. U jednom. U tome što sam u jednom momentu htjela da postupate onako kako bih postupila ja. A to je zato što sam se za Vas preplašila, zato što su Vaša pisma bila vapaji i ja sam najednom htjela ponuditi svoja leđa za Vaše brige. Tako je došlo do nesporazuma. Bilo je dobronamjerno.

Sve što ste mi napisali u zadnjem pismu, ja sam razumjela: tužno je pretužno. Da, svaki čovjek traži malo svoga sunca. Svi to radimo, svaki od nas na svoj način. Utapamo se u svakodnevicu,

a htjeli bismo iz nje van. Vas ubija malograđanština, svojedobno je i mene ubijala, ali sam se navikla. Znae, mene su, recimo, one glupe sjednice u školi najprije ubijale, a onda me to počelo zabavljati bolje nego Čkaljini gegovi. Ja sam naučila da se mogu iskopčati, da se mogu postaviti s druge strane ekrana, u gledalište. Kad sam tako počela prisustvovati sjednicama, razgovorima, postalo je sasvim drugačije. A tako je bilo jednostavno: samo promijeniti vid gledanja. Znam, znam, to se može, ako čovjek nije "glavni glumac". No, imate Vi još mnogo vremena. Da bi se mogao promijeniti vid gledanja, mora se, prijatelju moj, ostarjeti. A nikad nisam pomislila da niste skromni. Dapače. Vas teroriziraju gazdarice, ali nemojte zaboraviti da ima raznih vrsta teroriziranja. Da mogu čovjeka terorizirati i u palači, u toploj sobi itd., to je istina. Nekad, davno, dok sam bila u nekom užasnom stanju napisala sam ovu pjesmu, koju sigurno znate, ali ću Vam je ponoviti:

Čez mene ljudi idu

Od jutra do mraka, od mraka do jutra
čez mene ljudi idu, celi karavani,
tak je bilo denes, fčera, tak bu zutra
da čez mene idu si meridijani.

Obračaju se dnevno prošencije cele:
stranjski i domači, i veliki i mali.
Kulke su kolone nutri se ogrele
i kulki su tragi od cipel ostali.

A ovoj je pjesmi bio neposredni povod jedna glupa kolegica u školi koja me uvrijedila do suza. Očajna, došla sam doma i napisala to u jednom dahu. I danas kad je čitam, čudim se kako sam to bila tako nesretna, jer to je zaista tužna pjesma. I Vi ste takvi, i kroz Vas idu ljudi - cijeli karavani. Samo, neka Vam srce ne postane kamen. Jer - nitko nikad neće dati svoje srce za Vaš kamen. I meni ga nije dao nitko. I neće ga dati. Bože, kako čovjek mora biti nesretan da bi bio pjesnik. I Vi kažete - da Vas ne razumijem. E, moj pajdaš! Morala bih reći: zaista malo, premalo, o meni znate.

Sad ste me sjetili jedne moje pjesme. Kao da je za Vas napisana. Sad ću je prepisati. To je pjesma (sonet) Glas.

Listajući stare papire našla sam pjesmu Elegija. Prepisujem Vam je zato da vidite - koliko sam u životu bila nesretna i sama u svojoj nesreći. I da Vas mogu razumjeti, i Vas i sve nesretne ljude.

Eto, koliko sam Vam toga ispisala!

Srdačan pozdrav
Božena Loborec

Ivan Husni

* * *

Hrdavi čavel vu zdrobleni peti
na dlanu ogriški
pred nosom rešetka.
Finofajn!

Zišel bi s pameti
da ne znam kleti!

* * *

Ja si želim, ja si želim,
ja si želim,
želim . . .

To kaj si ja želim nemre stati
vu jen koš.
To kaj si ja želim nemre stati
vu jen dvor.
To kaj si ja želim nemre stati
pod moj kroh.

Sejeno si želim,
sejeno si želim,
želim,
želim . . .

* * *

Covek
furt nekaj išče,
ziskavle,
obrača,
nigdar mu ne praf,
namrmlava,
ak je belo zakaj je belo,
ak je črno zakaj je črno,
vrti, odgonetavle,
gundra, cmuga,
nahitavle,
zide, ruši,
išče svoju tenju
i senja svoju senju.

LEPOTA

Mesečeva suza srebrna
na pšenični klas kapnula.
Zatreptala leđa zlačana
od lepote neba zvezdana.
Vtrnite sveču, noč je šepnula,
pogibel ja sem proč oterala,
ostala je samo lepota svemočna.

Kajkavske

Dobri bog, neje mi znano
je l kajkavski razmeš,
ai dok si ljudem jezike pomešal
nam si ovoga dal
na kojem je lakše kleti
neg bogu se moliti.

Probaj, dobri bog,
i nas razmeti
makar ne znamo
gospocki govoriti.

Jerbo da se jezike
spomnožiš ze sto
i još ze sto
i furt ze sto
ne bi dost bilo reči
da bi čovek mogel
se kaj mora zreči.

D. GAZI:

CRTEZ

FTRUC!

Puhnul sem sveču
— naj ne goril
Ftruc!

Potri sem lampaša
— naj ne svetil
Ftruc!

Figu sem pokazal
sem od reda!
Ftruc!

Naj misliju da mesto srca
imam komad leda!
Ftruc!

SPOTANCIJA

Kaj si oči zbečil, ti pevec stari,
glediš vu nju kaj v šarena vrata!
Pokažem ja tebi, samo se bedari!
Kam ti je posegla ta ruka kosmata?

Kaj je ona bolša, pukla vu te strela,
ta goloritka kaj starkom sim tam miga?
Kaj sem ja tebe, misliš, zato zela,
kaj buš drugu družgal, nebeska kaštiga!

Seno-slama
Seno-slama
haptak!
Stisnul se je
k plotu slak!
Krajši kraj je zlekla
susedova dekla!

SLIČICA

Prek ledene reke kolibica
zarasla vu gustu travu.
Štrči ji kroh kak glivica
oblečena v črnu opravu.

Prešel sem ledenu reku,
našel sem duši stana.
Stal sem na počeku:
bila je fatamorgana.

DIJALOG

Citaler:
— Se te tvoje pesmice
dišiju po Kroleži,
z torbe su opale
Kerempuha Petrice!
Ako ne znaš drugač
jezika si zaveži!

Ja:
— Jeden jablan,
jena breza
i jen bor,
jeden lampaš,
malo tinte
i jen bajkač
odozgor.
Tak bi zgledel
za se veke
ov moj brzi
odgovor!

Ivan Husni
za prijatelje:
Božena Loborec

Hopivnica, 26. 12. 1978.

Dragi prijatelju!

Od srca vam hvala na vašem dobro-
namjernom pismu, hvala vam što o mom
radu mislite dobro. Da me ne ljudi kao što ste
vi, izbjeti se ne bi dalo.

Ali! hvatite nisa takao nekako - ali!
Ali, molim vas, ništa nemojte poduzimati, kao
ništa! Hoćda jedino - da uputite jednu pjesku
svim kulture općine Hopivnica u kojemu biste
napisali da bi "Ruke" trebale i dalje ulariti.
Ovo nije zbog mene nego zbog mnogih drugih
kojima je ovih nekoliko stranica potrebno.
Ja nem više medivati Ruke, sigurno, ali bi sin
moćda pod pritiskom suradnika našao drugog
medivka. Jedino to.

Poslat ću vam 21. broj, zadnji, gotovo je,
samo još nije u prodaji. Tamo sam objavila
nekoliko svojih kajkovskih pjesama pod svo-
jins pseudonimom Ivan Husni. Već godinama
nisam napisala ni jednu kajkovsku pjesmu, ali

Zagreb, 25. 10. 1981.

Dragi prijatelju!

No, sam bog zna kakav je ovo pismo ići: je sam danas (i vidi dana), totalno - "napisanus" tj. ništa što se piše ne potara mi za pisalom. Bi sam upravo bolestan kako nisam potreba da napišem novidno svoje knjige, ali - ne ide. Sad je ljepše knjige, običala sam nosimama da eu za slijedeći broj napisati nešto o knjizi, a, što, sjećam cijelo popodne nad papirima, a jedva sam nešto nainikala, ali to, jasno, nije za novine. Kalo gledam kroz prozor, malo nešto čituckam, ali od pisanja - ništa. Dođu valjda takvi vakumi, kad mi noge ni čega ne pomažu. Eato, hoću li uspeti napisati ovo pismo i hoću li se vidić nešto dobro, ne znam, ali vas molim moljte me kritikovati, ne bude li u njemu sve na ovom mjestu. Ne gleda mi se ni televizija, ni pjesavaja mi se kivašhe (volim euzmatiku), ali mi se piše ovo pismo, je - hvala bogu! - jerinae ma vaji našeg prijateljskog apst se primirio i obje su plitice u ravnoteži.

Objavite, bilo ti mi zaista žao da se na mene nađutete. Prijateljstvo jitu odnosa maotku, a ja sam se na vašu pimeu maotku, ali nije samo to. Čovjek, naprosto, lakše živi ako zna da ima prijatelja. A pod pojmom prijateljstva podra-

Vjerujem u brod

Kladim se o što hoćete, premda malo mogu ponuditi,
da će brod moj natruo promućurno oluje izigrati.
Upne li samo žilama, okrene li zadržo koloturje,
on će na valovlju, kao mladić, živahno zaigrati.

Oko njega galebovi lete. Zaspi li, probudit će ga
krikovi starih fanatika. Ako unatoč prodornu glasu
sudruga, izgubi snagu pa zatetura i nemoćan legne
na stranu, tu su ruke. Ako i one, brižne, ne spasu

moj izujedani brod što se na vodama pijano ljulja,
tu je još srce - izdašni, meki, topli kruh u nama
što ljubavlju i čelik savija i što snagu mahnitu
daje čovjeku, čemerno prokletstvo da ga ne izlama.

Na kraju, razum je vječiti stražar na palubi.
Danonoćni šetač novih nadahnuća uporno bdije
nad ovim brodom da mu u pomoć priskoči odmah
ako ga struje skrenu, ako ga voda prelije.

Premda će moj brod iznova morati oholu nevjestu,
sudbinu svoju jadovitu, mukama svojim prstenovati,
kladim se o što hoćete, prije nego što se u zaljev
sklonimo, jedriljga će prkosna pobjedu svetkovati.

*A, eto, nikad me nije, zapravo, napustao
optimizam. On me i spasio.*

Ovu pjesmu nije ništo pročitao.

*Nikad nisam pisala ljubavne pjesme. Kopirala
znam napisati ljubavne pjesme, kojek o nekome
drugarstvu, ako ući jest o drugom.*

No, ja, eto, vidite, kako je to.

Božena Loborec

Kraj jednog od pisama Božene Loborec Đuri Vidmaroviću u Zagreb

Glas

Netko izglasa viče i uplašen strepi
neće li vrijeme doći s ljutim mačem
jer nitko se neće naći da ga slijepi
ponovo. Šutke mu u pomoć priskačem

očima i svojom sijedom glavom na ramenu
jer ja sam tiha uvala, a morske su zmije
daleko. Zaspali možeš na toplom kamenu
ako preskočiš more prije nego te opije.

Ne budeš li htio družbu koju nudim
i topli kamen mjesto gorka lijeka,
morat ću glas božanski da posudim

pa da te namamim varavošću govora,
lažnim obećanjem o šolji mlijeka
i mekim logom na lišću od lovora.

Pjesmu bi trebalo još dotjerati. Ona je nastala '75., a sad sam se na nju sjetila. Možda ću je nekad i popraviti, ali pročitajte je takvu kakva jest.

Elegija

Ja ne znam letjeti i ne znam tonuti,
ja nisam ptica (što žalim iz sve duše
jer divno je biti ptica, kažu) a kamen
nisam da tutnjeći padam kad me sruše.

Više i ne rastem. Dosegoh svoju visinu
halapljivo gledajući gore u borove:
smirio me prostor između zemlje i neba
koji je potreban bio za vjetrove.

Sve je uvijek isto na pepelištu pasjem.
Bestrasne su ruke, al' neću da brinem:
opčinit će me vrtoglava sjećanja
pa ću čudotvorno k nebu da se vinem.

Jer obnoć sanjam neke čudne snove
u kojima mogu orijaški koraknuti,
osoviti se mogu do oblaka i više
pa mogu suncu i obraze taknuti.

Danju me nema, ni ičeg na vidiku,
ni pauk ne dolazi da mrežu isplete,
al' kad noć zacari, ja brizgam uvis
do neba izrastem pa mazim suncokrete.

Iz zbirke DJEČAK JE KORAK DO PRAŠUME

Dječak

Čovjek što pupa,
list što se nazubljuje
trava zelena
kuda da krene
kad je ravnica nepregledna,
a bespuće umorno
od zrelih koraka.

Što da sluša dijete
uhom psa
kad su rovovi postavljeni
uzduž i poprijeko
a iz svakog jedan mrtav
zove na užinu

Prva iskustva

Jedno večer, narodušeno, dječak je bio mećava
raskopčan pred vratima ormara,
a onda se povukao umoran
jer su zinula vrata bidermajera
i podmetnula mu crninu stamenu
uokvirenu drvetom.

Budalast je još bio dječak golubinjih očiju
preneražen što je vidovit postao.
Plakao je dugo u krilu jastuka
što mu se tama ukazala
u obliku žene koja ga je rodila.

U kesteništu

Kad bezglavo juriš tražeći sedefasto sklonište
u tajni žene, misliš da si razbludnik pomamni,
a ložnica da su jagodnjaci što će pobjesniti
kad u njih paneš jarostan od nabusite ljubavi.

Kad na grudi šepuravo vjesiš ordenje lutaka
kao i tvoja subraća, što nosićem prćastim
na telegrafski stup nalijeću, malo luckasti,
misliš da si zatravitelj kao i svi pijetlovi.

Ti ne priznaješ svoje dimno doba, nego misliš
da si vučić mangupski, da si trag zvjezdani,
da si slasna pogača, a svi oko tebe pohlepni,
misliš da si dijamant najveći, tek otkriveni.

Ti si, bezazleni dečko moj, samo kesten pitomi
što tijesan svlak odbacuje kao i svi prijašnji,
a kestenik naprasno tutnji dok pucaju ti šavovi,
al zrak treperi divno od najljubavnije ljubavi.

Govoruckaš kroz zube,
 zabacuješ lavlju grivu,
 nervozan, zrikav, spleten,
 uznemirenog disanja.
 Gizdavče, što sanjaš osvetnike
 na brzonogim konjima
 i djevojke bjelogrle lastavice,
 gleda te stara sovljaga,
 ali ne postavlja pitanja.
 Tamo, kod trećeg susjeda,
 žmirkava mačka sanja miševe,
 netko staračke noge vuče,
 paučina cvjeta u tišinama,
 na polici stari kalendari
 nazdravljaju ludim dječacima.
 Ni o čemu ti ne govori sovljaga,
 samo te gleda radoznalo,
 oholice moja gizdava.

Vjetrušina

Znam jedan suludi vjetar što je pomeo
 dječake male velike nevine i nestašne
 odoše s naših ulica kao lišće jesenje
 baš je bilo ono razglavljeno proljeće
 cvalo je ono dozlaboga šašavo cvijeće
 i svi smo se smijali bili smo šuknuti
 svak je svoj šareni balon sobom nosio
 u zrak smo ih bacali pa smo se smijali
 kad su plavičaste lopte na nas padale
 mislili smo da su pomorandže najslađe
 lovili smo ih prijazni mladi luckasti
 vriskali smo riječi samo nama poznate
 hitro smo trčali u svoje zlatne gradove
 mahnito smo pljeskali pred vratima
 mnogo smo se šalili više smo se smijali
 čak smo krem-torte oko sebe razbacivali
 kao u onim smiješnim starim filmovima

Kad jednoga dana ognjenozlatan suneš u nebo
 (zvijezda padalica na svome obrnutom putu)
 i nađeš samo prazninu umjesto medenog jezera
 i nađeš smrvljene školjke umjesto mahovina,
 sjeti se priča lovačkih i mašte nam čarobne
 i ne prezri lažne bisere, vilinske štapove.
 I još te molim, ivanjska moja krijesnice,
 lukavo podupri blagoglagoljive pričalice.
 Jer svi u panici bježimo od tišine užasne
 trajno opčarani svjetiljkom kao leptirice.
 U pričama svi smo izjednačeni, moja mrvice,
 i što mari ako prestajemo biti nalik na sebe.

bože kako sve bijaše smiješno i veselo
 a onda je došao taj vjetar i sve pomeo
 o znam taj vjetar malo-malo pa dolazi
 i dječake male velike zbríše s ulica
 baš kad je proljeće baš kad se igramo
 kad smiješni satiri čuče iza uglova
 kad je sve baš tako dozlaboga šašavo
 vjetrušina dođe i ne poštedi nikoga

Vjetrokaz

Ti nećeš moje iskustvo, što će ti ono kad nije tvoje. Samo se svoje rane cijene, samo svoje bole. Moje zvono još budi samo mene, broji moje dane i noći u kojima se nemilo sudaraju zvijezde. Ako sam prenaivno i htjela biti tvoja dobra vila, znam: zamaraju uvijek iste priče. Vlastitih djela željan prezireš moje duge monologe, moje savjete, moje prijekorne riječi i zato i ne znam može li biti sloge među nama dok jedno mora da kleči i samo sluša, sluša, sluša i sluša što mu onaj drugi dobrohotno nudi.

Sva moja nutrina oduvijek se gnuša uspavlivanja. Volim dan što se budi. Ti si ta zora pa idi, idi sam u oluju makar i zlosretan, napuni šarenu zdjelu do samog vrha. Idi, pijanci već se čuju.

S tobom će ići tek bora na mom čelu.

Mimikrija

Kameleon u svakom kutu, u svakom kutu po jedan, na svakoj stazi, na svakoj grani. Umjesto ptica kameleoni naseliše stabla, ulice kuće. I sasvim svejedno je radi li još dobro moja ključanica.

Naprežem oči svakodnevno, ali ničega nema preda mnom ni oko mene. Izjednačeni smo totalno sa sivilom grada svi. Još jedino ludo nebo nad nama. (O, zirnem tamo kradom, tek da odmorim oči, da predahnem ponekada.)

Pa kako onda, prijatelju, da te vidim i da me vidiš? Oboje imamo moć kameleona koja nas tvrdoglavo krije. Nadmudrujemo se lažno, govoreći: sklone su nam boje. Al u srcu znamo koliko plaćamo utočište mimikrije.

Kad je već tako, polegni čvrsto po kori drveta i miruj da te neke vješte oči ne otkriju nehotice. I ja ću mirovati kao i ti uz otrcani zid jer bolje da ne znam kako osijedjesmo pritajeni sučelice.

I ova pjesma kao da je napisana za Vas. Napisana je davno. Nije objavljena jer su mi rekli da je - precna. Ali otuđenost i jest crna.